

APÁM SÉTÁI

VERA BLAGOJEVIC

(I.)

Mintha már semmi sem történhetett volna. Ezekben a reggeli órákban csak az égbolt árulta el, hogy közeledik a születésnapom. Már benne jártunk a tavaszban. Vendégeket vártam. De azok mintha megfeledeztek volna a meghívásról. Apró kis nyugtalanságok borzongattak, és ilyenkor rendszerint leszöktem a folyópartra.

Negyvenedik születésnapomat ülöm hamarosan. A meghívókat már elküldtem barátainknak. Nem is voltak ezek igazi meghívók, hanem fényképek, melyeket apám ócska kabátjában találtam. Én vagyok rajtuk, amint apám ölében ülök. Egy pórul járt repülős fényképezett le bennünket évekkkel ezelőtt. Repülőgéppel éppen a mi földünkre zuhant. Apám húzta ki az égő masinából a fényképezőgéppel együtt. Apám később sokszor elmesélte, hogy hálája jeléül a pilóta napokig fényképezett bennünket. De én meg voltam győződve, hogy tulajdonképpen unatkozott, és hogy máshoz nem is értett.

Ezek a fényképek kerültek hát a kezem ügyébe, és mondhatom, semmi benyomást nem tettek rám. Nem ismertem fel rajtuk sem apámat, sem jómagamat, sőt még a környezet sem volt ismerős. Mintha sohasem éltünk volna abban a környezetben. Szabályos meghívó híján a húszegynéhány, már sárguló fénykép hátlapjára írtam gondosan a meghívás szövegét: Szívesen látlak benneteket az idén tavasszal, negyvenedik születésnapomon, és fölébe odakanyarintottam valamely rég elfeledett barátunk nevét.

Egyszerre csak élém penderedett *annak az embernek* a neve is. Ez zavarba hozott egy kissé. Évek óta nem járt el találkáinkra. De hát nem is emlékszem már, mikor maradt el. Szerelmes voltam belé, ezt tudom, és ennyi volt az egész. Napokig hajtogattam előtte, hogy szeretem, szeretem, mert attól tartottam, hogy mindez hidegen hagyja. De aztán, látszott, unja az egészet, s én véget nem érő sétáinkon már semmivel sem tudtam felkelteni a régi érzelmeket. Jöttek a magány hosszú esti órái, melyeket a neki írt levelek emlékeivel töltöttem. Ezek a levelek csupa hosszú idézetből álltak, kivéve az utolsó mondatot, melyet magam gondoltam ki, és amely holtbiztosan így szólt: „Szeretem, és akarom, hogy fiam legyen magától.” Ez a vágyam azonban sohasem teljesült.

Mindez lassan feledésbe merült, s én öregedni kezdtem. Bőröm megpetyhüdt, megráncosodott. És most csak azt tudom, hogy annak idején bolondult értem, de ahogy korosodott ő is, ez a lobogás bizonyára lelohadt, vagy tán egészen el is múlt. Különösen ha már nem is él.

Nem is tudom, hogy kezdődött. Nem volt más közöttünk, mint hogy hébe-hóba találkoztunk, hosszú sétákat tettünk a néptelen utcákon, és beszélgetés közben meg-megállva, csókolóztunk. Valószínűleg akkor maradtunk el egymástól, amikor valaki megmondta neki, hogy én bolond vagyok.

Pedig hát én egyáltalán nem voltam bolond. A bolond az apám volt. Nekem csak az volt a szándékom, hogy félrevezessem az utca népét. Hogy port hintsek a szemébe.

Akárhányszor végigmentem az utcán, a kertekben, az alacsony kerítések mögött mindig az apámról tereferélt a szomszédság. Olyankor dudorászni kezdtem, vagy tán hangos nótaszóba csaptam, hadd hallják. Legrosszabb volt esténként. Csak árnyakat láttam. Vigyorgó maszkokként álltak hosszú sorban, és apám legújabb bolondságait tárgyalták.

Egy nyári délelőtt azt gondolták ki, hogy apám anyaszült meztelen belebújt a vizeshordóba, és késő estig nem jött ki belőle, mert a kerítésre könyökölve mindenfelől asszonyok és gyerekek nézték. Azon az estén (éppen sétálni készültem azzal a emberrel) végigrohantam az utcán, hadd lássa a szomszédság, hogy én vagyok a bolond. Kapuk nyíltak, az asszonyok alsóneműben kiálltak az utcára, látni akarták, hogy tépem a hajam. De hát hiába. Átláttak kisdéd játékaimon, és attól fogva még többet foglalkoztak apám vielt dolgaival. Azt hiszem, akkor este maradt el tőlem az az ember. Könnyek között aludtam el, és reggel tele volt a kezem hajjal.

Hosszú napokra a szobámba zárkóztam. Csak két dologra voltam képes. Arra, hogy sírjak, vagy hogy vizet vigyek apámnak a másik szobába. Szüntelenül szomjas volt, hangosan rimázkodott vízért. Megesett, hogy órákig hagytam, hadd kiabáljon. Amikor végre bementem hozzá, megsötétedett arcomba nézett hosszan, és nem fogadta el a vizet.

Szokása volt, hogy reggelenként, amikor még mindenki aludt, végigballagott az utcán és elcsavargott valamerre. Sohasem tudtam, hol jár, merre jár. Én meg egész nap hazavártam.

Késő este, hazafelé, meg-megállította a szomszédokat, hogy hallották, mi újság? Leginkább vízbefúltakról, a parkban talált halott gyermekekről vagy még jelentéktelenebb apróságokról hozta, vitte a híreket. De hát nem hallgatott rá senki. Ő meg hiába erősködött, hogy de bizony úgy van. Én hittem neki. Képes volt órák hosszat ugyanazt hajtogatni, míg csak el nem nyomta az álom odakint a kerti padon.

Egy füledt délután, az elsötétített szobában, zsvaj vert fel álmomból. Tisztán hallottam a kiáltozást: „Fölakasztotta magát az apád!” Kinyitottam az ablakot, póre testemen hirtelen előmlött a világosság. „Nem az én apám akasztotta föl magát”, szóltam elhaló hangon, mely szárnyszegetten hullott alá a zsbongásban. És hát hiába ellenkeztem, csak rángatták a kezemet, összevissza kiabáltak, ő az, ő az, ilyesmit csak ő tehetett.

Egy asszony már sírt, vagy csak tettette, és egyre noszogatótt, hogy sírjak én is. Fogtam, és becsaptam az ablakot az orruk előtt. Visszasüllyedtem a szoba langyos melegébe.

Apám kint ült a kertben, és a nagy forróságban lekókadtt rózsákat számolgatta. Időnként abbahagyta a számolást, és tisztán hallottam, ahogy mondogatja, egyre mondogatja már harmadik napja: „Felakasztotta magát egy ember, egy ember felakasztotta magát...”

Csak valamivel később tudta meg az utca, mi történt. Az utca túlsó végén lakó egyik szomszédunk lett öngyilkos. Mégis mindenki úgy viselkedett, mintha az apám akasztotta volna fel magát. És e mellett ki-tartottak, azt hiszem, még a temetés napján is, amikor fekete ünnep-lőbe vágva magunkat, lassan bandukoltunk a menetben. Nem akartam elmenni erre a temetésre, de hát ez volt a szokás.

Apám, kint a temetőben és otthon is, csak mintegy magának, egyre hajtogatta: „Egyesek nem tudják szépen, nyugodtan kivárni, hanem fel-kötik magukat. Ki kell várni...”

Három napig olyan rekkenő meleg volt, hogy azt hiszem, meghalni sem lehetett. A kiszáradt levegő szinte ropogott és sistergett lélegzet-vételkor. Az utcában semmi újság, csupán öngyilkos szomszédunk teme-tése jelentett némi hullámverést a forró napok tespedtségében. A követ-kező hetekben a temetésről és a temetőről folyt a szó, legalább elúzték unalmukat az emberek.

Egy reggel váratlanul megeredt az eső. Napokig nem állt meg. Egy este felhőszakadás volt.

Ahogy megjöttek az esők, apám egyre ritkábban kért vizet. Végül már nem is hívott többé. Márpedig csupán ez a szolgálatom tartott mellette. És ez volt egyúttal a kedvező alkalom is, hogy búcsút mondjak neki.

Útnak eredtem, hogy megkeressem azt az embert, és mindent megma-gyarázzak neki. Hiába vándoroltam helységről helysége, sehol sem ma-radhattam, mert amint megérkeztem valahová, mindjárt szakadni kez-dett az eső. Nem találtam meg emberemet, s napütötte partot sem értem sehol, egy reggel tehát hazajöttem.

Apámat ott találtam a rózsakertben, a padon. Meg volt már meredve, ruhája csuromvíz volt. A rózsák mind tönkrementek a sok esőtől, meg-rothadtak, és a leggyengédebb érintéstől is szétmállottak.

Apám halála még csak meg sem lepte az embereket. Egy szó nem sok, annyit sem pazarolták rá, vagy általában a szerencsétlenségekre. Annyit beszéltek róla annak idején, amikor halála hírért költötték, hogy most úgy tetszett, belefáradtak már, megelégteltek. És tán az a pár szál ember sem jött volna el a temetésére, ha nem járok egész nap ajtótól ajtóig, és nem kérem őket, hogy ha lehet, legalább ezt tegyék meg érte.

Amikor a sírásók már hozzáfogtak, hogy majd leengedik a koporsót a földbe, megkértem, vegyék le a tetejét. Egyikük, minden szerszám nélkül, megemelte a koporsófedél láb felőli végét, és a deszkák egy csikordulás-sal fölpattantak. Egy másik pedig fogta a lefeszített deszkákat és odébb-állt velük, vissza se jött többé.

Magam szórtam a földet apámra. Előbb marokkal, aztán lábbal toltam a földet a sírgödörbe, amíg be nem fedte az egész testet. Összeroskad-tam a fáradságtól. Nem tudom, volt-e valaki a közelemben. Amit kel-lett még, azt a sírásó fejezte be, és én most semmi másra, csak a ragadós földre emlékszem. Csupa föld volt a kezem, az arcom, tele volt vele a szemem.

Apám halála utána nagy szárazság állt be, és eltartott egészen a nyár végéig. Azokban a délutáni melegekben mindennap kijártam apám sír-

jára. A temetőcsőszéktől vödört kértem kölcsön, és a közeli kútból vizet húztam nagy keservesen. Egyre csak azon járt az eszem, hogy jaj, csak ki ne száradjon a kút. A vödörrel aztán apám sírjához mentem, és meglocsoltam. Sokáig elnéztem, milyen szomjasan issza be a föld a vizet.

Aztán jött az ősz, és sok eső esett.

Elmúlt a tél, majd a hóolvadáson is túl voltunk.

És én, a tavalyi nyárvég óta, nem jártam kint apám sírjánál. Kapott elég vizet.

Tavasz van megint. Testemben súgja valami. Valami történik bennem. Bőröm alatt fáradt kelések dudorodnak, napvilágra vágynak.

Minden vasárnap kilopakodok szobámból, és végigmegyek az utcán. Megállok apám sírjánál, és várok. Órák hosszat várok. Nincs sehol. Körülöttem minden párolog. A mag csirázik a föld alatt. Apám is érzi a tavaszt.

Festéket vettem. A padot akarom befesteni, az őszi esők és a hó mindig lemossák a színét. Ezért minden tavasszal újra kell mázolni. Kijárok a temetőbe, de legtöbbit a kertben időzök. Ugyan mit terem a föld az idén? A kis záporpatakok már körülnyaldosták apám testét. Én várakozom. Várom, hogy legalább egy növény kidugja fejét a puha, kettéhasadt földből.

(VIII.)

A falon túl, a temetőbe vezető úton kívül nem volt semmi. A távolban rétek nyújtózkodtak, fölöttük pedig azon a nyáron ott feszült a tiszta fehér égbolt, a mozdulatlan és kitartóan tűző nappal a közepén.

A falon belül adott találkát egymásnak mindennap apám és a kertet felverő dudva. Azt hiszem, a rétek és a nap, apám meg a kert nagyon jól megvoltak magukban. Én is magammal.

Reggelenként elhallgattam, hogy burjánzik a kert, miközben apám jókat kuncog hozzá. Dróttal, spárgával napokig kötözgette az ág-bogakat, de hiába, makacsul ellenálltak és ránöttek a falra. Kertünknek ebben a határtalan zöldjében nyugalom honolt. Nyugalom, mely mélyen beépült életünkbe, s ami nélkül már nem tudtunk megenni. Csak a falra kapaszkodó gyerekek zavarták meg ezt a nyugalmat, amikor — rendesen estefelé — megjelentek. Tördösték a gallyakat, dobálózta. Én mindig elbújtam előlük, ámbár kertünkbe nem láttak be. A falon túl, az ablak alatt, késő éjszakáig folyt a szó bajomról. Nevetés harsant és gomolygott a bezárt ablaktáblák előtt, s láttam a gyerekeket, amint kezükkel, mint valami csápokkal, kinyúlnak, és tépik, húzzák, vonják a lombokat.

Legtovább reggel időztem a kertben. Sárga virágot szedtem marokba. A szirmok a legkisebb érintésre kinyíltak, és a virágokból csodálatosan kellemes illat áradt. Behordtam a virágot a szobámba, mindenhol volt belőle, a bútorokon, az ágyon, mindenütt. Azt álmodtam, hogy sebek nyíltak testemen, sárgák, akárcsak az a virág, és áttetsző váladék szivárgott belőlük. Nem tudom, a virágtól kaptam-e, vagy valami egészen új, nekem ismeretlen betegség látogatott meg.

Apám egész délelőtt nem volt otthon. Elment mindennapi sétájára. Azt hiszem, mindig csak a temető felé vezette az útja, oda járt ki minden nap. Így van ez azóta, hogy az anyámat eltemettük. Vagy hát talán azelőtt is kísértelt? Nem tudom. S azt sem, hogy útbaejtette-e anyám sírját.

A temetőkapuban azonban egy oszlop előtt mindig megállt, hogy elolvassa a legújabb gyászjelentést. Amikor az oszlopon nem volt semmi, mindaddig ott ácsorgott, míg csak nem jött a temetőcsász és ki nem függesztette a frissen megírt, gyászkeretes hirdetőményt. Türelmetlenül leste, hogy a temetőcsász beverje a két szöveget és dolga végeztével odébbálljon. Ő akkor közelebb oldalgott, és nyugodtan elolvasta, kit temetnek aznap.

Ezzel aztán hazajött az apám. Hogy mikor, azt sohasem vettem észre. Csak halk, seppegő hangját hallottam, amint a burjánzó növényerdőbe veszve ismételteti, ki halt meg és mikor temetik. Nemegyszer régi ismerőseinkről vagy barátainkról volt szó, de ismeretlen emberekről is.

Így adta tudtomra az apám, hogy délután temetésre megyünk. Lassan fölkészültünk, és mindig pontosan odaértünk a menettel a hatalmas temetőkapu elé, melyen innen volt mindennek a kezdete, túlhan pedig a vége.

Türelmetlen kíváncsisággal vártam haza apámat mindennap. Volt, amikor késő éjszaka vetődött csak haza, a hiábavaló várakozástól szótlanul és kimerülten. Tudtam, aznap nem volt temetés. Olyankor mindketten szomorúak voltunk, és üresnek éreztük az egész napot. Kínzó unalom vett erőt rajtunk, egészen a legközelebbi temetésig.

Temetés után észrevétlenül kilopakodtunk a sokaságból, és odasompolyogtunk a gyászjelentést lobogtató oszlophoz. Mélységes tisztelettel még egyszer kibetűztük az elhunyt nevét, akinek teste már békében nyugodott a friss földhányás alatt. Aztán figyelmesen, vigyázva, hogy kárt ne tegyen a papírban, apám kihúzta a két tartószöveget, leszedte a plakátot, és akkor hazasiertünk vele.

Sokáig és nagy szorgalommal gyűjtögettük ezeket a gyászkeretes hirdetőményeket. Figyelmes gondnal rakosgattuk apám szobájában, hiszen ez volt az egyetlen nélkülözhetetlen dolog életünkben, és mással nem is törődünk. Egy kis lakattal lezárt dobozban, anyám valamikori ékszeresdobozában tartottuk, ki, mikor halt meg, abban a sorrendben. Úgy vigyáztunk a már megsárgult papírlapokra, mint a szemünk fényére, jaj, csak el ne vesszen egy is. Mert ha elvész valamelyik, megbomlik a halál rendje, élő és holt barátaink sorrendje. Micsoda zűrzavar lenne! Valamelyik halott barátunkat netalán az élők közé sorolnánk, elfelejtenénk temetését, s el a többi temetést is, melyeken ott voltunk. Igaz, már régen nem járt hozzánk senki, és mi mégis reméltük, hogy valaki azért bekopogtat hozzánk, legalább az ünnepeken.

A doboznak sok mindenben hasznát láttuk. Nélküle meg nem lehattunk volna, mégsem beszéltünk róla sohasem. A doboz csak mindig jelen volt, bennünk volt mindig, miniatűr méretekre törpülve befészkelte magát lelkünkbe, és feléje szálltak legszebb gondolataink.

Az unalom óráiban apám és én behúzódtunk a szoba csendes zugába, apám előhúzta párnái közül a dobozt, lefejtette róla az ócska szalagokat és a cernát, mellyel át meg át volt kötözve. Én jól becsukdostam az ajtót, ablakokat, hogy amikor kinyitjuk a dobozt, a huzat nehogy elsodorja a lapokat. Odatelepedtem apám mellé, és kitágult szemmel néztem, mint kotorja elő a kulcsot. Ez volt a legkisebb kulcs, amit életemben láttam. Szürke mellényének egyik titkos zsebében tartotta az apám. Azt hiszem, egyedül e miatt a láthatatlan zseb miatt volt rajta a mellény a legnagyobb nyárban is. Magára öltött szelíd mosollyal és látható élvezettel szemlélgette a fényes kulcsot, majd a kis zárhoz emelte.

Órákat töltöttünk a nyitott doboz felett. Számolgattuk, hány barátunk van még kívül a dobozon, akikre még gondolhatunk, és akik esetleg váratlanul beállíthatnak hozzánk anélkül, hogy tartanának betegségetől. Azt is meg tudtuk számolni, hánynak a temetésére kell még elmennünk. Amikor ez megvolt, kimerülten tértem szobámba, és mély álomba süllyedtem. Apám azonban fáradhatatlan volt ebben a munkában. A doboz nagy gondként nehezedett vállára, és nemegyszer megfigyeltem, amikor a sétából visszatért, milyen sápadt arccal, aggodalmasan nyitott be szobájába, hogy megnézzé, helyén van-e. Az pedig már megsúlyosodott terhétől. Úgy vigyáztunk rá, mint házunk egyetlen értéktárgyára.

Sok-sok évvel ezelőtt, még anyánk életében, a doboz tartalma, emlékszem, mindig valósággal elvakított. Amikor valami ünnepre készülődtek, olyankor mindig én is besompolyogtam anyám szobájába. A tükör előtt ült, figyelmesen elővette a dobozt, az ölébe tette, és kinyitotta. Ragyogott a szeme, miközben az ünnephez illő ékszert válogatta a dobozból. Lábához kuporodva pislogtam bele a csillogó tárgyakkal teli dobozba.

Tartalmát egész életén át gyűjtögette az anyám. Értékes karkötők vannak benne, tudtam, de mindenféle fényes üvegyöngy is, azt apám vette tréfás kedvében, a nagy búcsúkon. Amikor szüleim nem voltak otthon, én is előszedegettem őket. Beosontam a szobába, sűrűn lefüggönyöztem az ablakokat, kizártam a ládikót, kimarkoltam az ékszert, és fölaggattam a bútorokra. Sokáig keringtem szeglettől szegletig, végül aztán a sok ragyogástól megrészegülten elbóbiskoltam.

Anyánk temetésén az apám a hóna alatt szorongatta a kis dobozt. Amikor anyám testét leengedték a sírba, emlékszem, ahogy apám az összegyűlteket fölé magasodva, fölpattintotta a doboz fedelét, és a csillogó ékszereket mind a fekete szemfedőre szórta. Abban a pillanatban a könnytől és az ékszerek ragyogásától köd borult szememre. Csak azt láttam még, amint a sírásók hideg egykedvűséggel zuhintják a sírgödörbe a földet, mely dübörögve omlik alá és betakar mindent.

A temetés után, a görcsösen szorongatott dobozzal a kezében, apám a temető kijáratánál megállt ott a régi oszlopnál, kihúzta a két szeget, és magához vette a gyászjelentést az anyám nevével. Kinyitotta a dobozt, és lassan belehelyezte.

Ezekben a napokban szomorú voltam. Be-betértem a szobába, és elővéve a dobozt, sokáig simogattam hús felületét. Tudtam, üres, és hogy mindenek vége. Tompán zörrent benne a két szög, és hallottam mint süssan a papír az anyám nevével. Ez volt az első plakátunk a gyűjteményben.

Legrosszabb vasárnap volt, mert a temetések rendszerint hétköznap vannak. Mintha összeesküdtek volna ellenünk, hogy így senki sem akarja kitélni vasárnapi magányunkat. Hogy elúzza az unalmat.

Apám mégis elment megnézni, van-e valami az oszlopon. Hátha akad valaki, aki megszerzi nekünk a vasárnap délutáni temetés örömét. Egyre reménykedtünk, hogy majd csak lesz egy ilyen vasárnapunk is.

Ma vasárnap van. Apám valamivel korábban indult el sétájára. Egyedül maradtam a kertben, elnéztem a sárga virágokat, melyek valahogy megkókadtak az éjszaka. Testemen egyre több a seb. Terjednek, és napról napra mélyebbek. Mielőtt elmenne, apám mindig bejön a szobámba, és meg sem várva, hogy felbredjek, szorosra húzza a kötéseket beteg testemen. De hiába, mert az az undorító váladék átüt mindenem,

és a rothadás orrfacsaró bűzét árasztja. Ma reggel, úgy látszik, sietett apám, megfélekedett varas testemről.

Az utolsókat hörgi és kimúlik a délelőtt. Az ágak zöld pókhálójában, mint valami régi veretű csipkén keresztül, ott feszül a nappal forró illata.

Fejem felett váratlanul kitisztul a bőrző levegő, és látom a sétából visszatérő apámat. Ahogy jön, járásának ütemére hullnak arcomra a harmatcseppek, és elhomályosítják a szememet. A korhadt növények szárai között, a szürke ködön át, hallok a hangját. Ismerősen ér el hozzám, majd elvész a kert mélyében.

A növényzet töményen dohos szagán törtetek keresztül. Az érdes, zöld levélnyelvek hideg érintését érzem. Beteg testembe marnak. Arcomba csapnak, és sebeket ejtenek rajtam.

Benézek apám szobájába, és kikészítem öltönyét a temetésre. Hétköznapra volt neki egy régi kopott ruhája, de ma az ünneplő ruháját kerítettem elő a szekrény aljából. Azt hiszem, anyám temetésén volt rajta utoljára, és az esküvői fényképen is ráismertem.

Évek óta porosodott, kirázom, letisztogatom hát. Apám sápadt. Azt hiszem, felindultságában, ahogy a ruha érintése eszébe juttatta élete ünnepnjait.

Én is elővettem ünneplő ruhámat. Csak ezt vehettem föl a vasárnapi temetésre. Elöl még mindig oda volt tűzve egy fehér virág, sok évvel ezelőtt került oda, talán még az utolsó bálamon. Figyelmesen levettem, félttem, nehogy porrá omoljon a kezemben. Nem sokáig készülődtünk, siettünk is. A menet már türelmetlenül várakozott.

Mielőtt kiléptem a szobából, egy pillantást vettem a tükörbe. Száraz, töredező hajjal keretezett, szürke, megnyúlt arc nézett vissza rám a fényes tükörlapból.

Hamarosan ott voltam a tömegben. Sűrű fűrtökben állogáltak az emberek, a menet még nem rendeződött el. Csupa sötét ruhás emberalak vonszolta magát a végtelennek tetsző fehér ösvényen. Mintha több-órás, hosszú menetelés állott volna mindannyiuk mögött valami forró sivatagban.

A sötét figurák fölött fáradtságból és verejtekéből képződött könnyű párafelhő lebegett. A kerítés, a régi temető felé vettük az irányt. A tikkasztó forróságban egyedül a temető kecsegtetett enyhüléssel, s mint ilyen, mágikus erővel vonzott.

A menet szürke ködfelhőbe burkolózott, úgy tetszett, az egész sokaság egyetlen nagy, puha, lebegő koporsóban úszik a temetőkapu felé.

A nap hatalmas sebként tátongott a fénytől kitágult, tüzes égbolton. Izzadt ruhámon áttűztek a tiszta, töretlen fénysugarak, és testem szomszomszoroson felitta őket. Szikrázó fényzuhatag csorgott alá halántékomon. Kezemben ott volt az a rég elfeledett fehér virág. Eszembe juttatta utolsó bálamat, melynek feltépett emléke most mind világosabban tört fel bennem.

A gyászmenet elszűkült. Úgy éreztem, a testembe áramló fény egyre jobban feszít, már kibírhatatlanná válik, a bőröm kireped bele. Hatalmas gömböcre hasonlítok itt a tömegben, suhant át rajtam, elég, ha csak hozzámér valamelyik sötét test, menten elillanok valamerre magasan a levegőben, a fejek fölött.

Semmi sem hallatszott. Még a nyomunkba szegődött madarak kiáltása sem.

Csillogtak az aranyozott betűk meg a frissen mázolt sötét deszkák szélei, és minden szétfolyóban és csöpögőben volt. A koporsó oldaláról olvadt fenyőgyanta csepegett a testekre és a sápadt arcokra a gyászmenetben.

Imbolygott, dülöngélt, forgott minden a friss földszagban, az égbolt ránk hulló, ránktekeredő pókhálói alatt.

Csuszamlott, dübörögve hullott a mélybe a föld.

A temető kijáratánál megálltam. A régi, korhadt oszlopból kihúztam a két szöveget, és levettem róla a gyászjelentést.

A kertben voltam ismét. Arcomon egy marok sárga virág. A növényzeten, a falon keresztül betűzött a napsugár, elérte az arcomon levő virágokat, és rosszindulatú kis sebekké változtatta őket. A két szöveget a kezemben szorongattam, és azon töprengtem, ugyan mire szolgálhatnának a jövőben.

Késő éjszaka volt már, amikor nesztelenül belopóztam apám szobájába és a gyászjelentést figyelmesen odatettem az ágyára.

BORBÉLY JÁNOS fordítása